

ІНТЕРНЕТ-БЛОГ «ЖИВИЙ ЖУРНАЛ» ЯК МОВНА СПІЛЬНОТА: СТАТУС ТА СПЕЦИФІКА КОМУНІКАЦІЇ

Анотація. Інтернет-блог „Живий журнал” розглядається як один із різновидів мовної спільноти. Аналізу піддаються мовні особливості українського сегмента „Живого журналу”.

Ключові слова: мовна спільнота, соціолінгвістика, блог, „Живий журнал”.

Summary. In the article we explore the internet-blog Livejournal from the viewpoint of the sociolinguistic theory of speech communities. The language examples, characteristic of given speech community, are analysed through the textual discourse of internet-communication.

Key words: Speech community, sociolinguistics, blog, Livejournal.

Двадцять століття, особливо його кінець, характерне стрімким технічним розвитком, який вилився не тільки у революцію побуту, але й у революцію спілкування. З такими винаходами, як телебачення, мобільний зв'язок та інтернет, мовний вжиток почав проходити за якісно новими правилами. Віртуальна реальність стала вагомим сектором спілкування. Одним із її проявів – інтернет-блоги. Вони мають всі ознаки так званих мовних спільнот. Найпопулярніший блог серед україномовного сегмента Інтернету – це www.livejournal.com, що сформував мовну спільноту на базі української мови.

Саме поняття „мовна спільнота” уперше запропонував американський мовознавець Блумфільд [2: 1933], який давав йому дуже широке окреслення: „група людей, що взаємодіє за допомогою мови” (ibid.: 42). Згодом мовні спільноти широко досліджувались соціолінгвістами (пор. [9; 8; 7] та ін).

Сьогодні є багато визначень поняття „мовна спільнота”. Одне із найпопулярніших означає її як „групу людей, чий мовний вжиток можна розглядати як когерентний об'єкт вивчення” [4: 349].

Гамперз виділяє 3 головні ознаки мовних спільнот:

- 1) часта і повноцінна взаємодія її членів;
- 2) спільна система знаків;
- 3) диференціація від інших спільнот за допомогою мовних засобів [9].

Мовна спільнота, як правило, складається з дискурсивних спільнот, „які поділяють свою систему цінностей у межах мовної спільноти”. [13: 116]

Мовні спільноти мають різні види внутрішніх зв'язків. За активністю вони поділяються на активні та пасивні. За кількістю зв'язків між членами – на однозв'язкові та багатозв'язкові.

Із розвитком Інтернету дослідники мовних спільнот не оминули і цієї сфери. На сьогодні написано багато досліджень з питань віртуальних спільнот та їх комунікації (пор. [12; 5; 10; 11] та ін.).

Разом із запровадженням Web 2.0 сфера Інтернету у значній мірі інтерактивізувалася, підвищила частоту й активність внутрішнього спілкування. Одним із проявів Web 2.0 стала поява так званих блогів (від англ. *weblog* – ‘мережеве підключення’

DC). За своїм задумом – це інтернет-щоденники, які передбачають обговорення написаного. У блогах немає ніяких мовних або цензурних обмежень. Окрім тексту, там можна розміщувати графічні зображення, короткі відео, анімацію тощо. Користувачі блогів утворюють спільноти навколо своїх зацікавлень та хоббі. Окрім того, деякі блоги (див.: www.livejournal.com) передбачають систему так званих друзів, тобто на відведених місцях сторінок („стрічках друзів”) одного користувача автоматично з'являються записи тих осіб (друзів), кого він/вона вибере. Ще блоги дозволяють зберігати повну анонімність учасників комунікації або ж витворювати віртуальних персонажів. На нашу думку, репрезентативною та найпопулярнішою в Україні мовною спільнотою є блог www.livejournal.com.

Станом на початок березня 2008 р. у світі зареєстровано понад 15 мільйонів користувачів цього блогу, і ця кількість стабільно зростає. З 15 мільйонів майже 71 тис. українців, що дає нам шосте місце у світі (див.: [19]). За цією ж статистикою 33,7% складають користувачі чоловічої статі, а 66,3% – жіночої, причому найбільше користувачів у віці від 17 до 23 років (ibid.).

www.livejournal.com, тобто „Живий журнал” (далі ЖЖ) належить до найпопулярніший серед україномовних користувачів блогів. Запис у журналі, як правило, складається з теми, самого поста (запису), *тегів* (ключових слів), місця перебування користувача, настрою, музики та так званої *юзертики*, тобто вибраного зображення (в т.ч й фото), що представляє користувача. Кожен такий запис можна прокоментувати, якщо автор цього забажає, і, відповідно, автор може відповісти на коментар. Кількість коментарів необмежена, і вони часто переростають у дискусію. Користувачі знаходять собі друзів серед інших користувачів за інтересами або за знайомствами у реальному світі. Окремі користувачі ЖЖ мають більше тисячі друзів.

Кожен користувач, особливо популярний, збирає навколо себе мовну спільноту, яка будується за схемою 1: у центрі користувач, який, пишучи щось у своєму блозі, поширює ідіосинкратичні мовні особливості на своїх друзів.

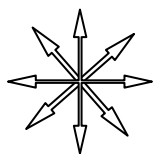

схема 1

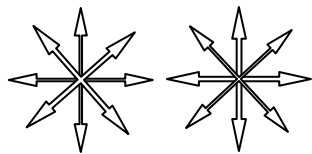

схема 2

За умови так званих взаємних друзів, ці зв'язки мають і зворотний характер (схема 2). Якщо зробити детальну схему всіх зв'язків активних користувачів, то вийде розгалужена багатозв'язкова система.

Від самого початку користувачі об'єднуються навколо своїх зацікавлень, які вони вказують у своєму профілі, що є певним досє користувачів. Вони формують дискурсивні спільноти в середині мовної спільноти, тобто вони обговорюють теми, які їх найбільше цікавлять і цим самим формують дискурси. У випадку ЖЖ це можуть бути політичні, музичні, поетичні, мистецькі або інші спільноти. Дискурсивні спільноти дуже часто мають формальне підтвердження у вигляді ЖЖ-спільнот. Наприклад, http://community.livejournal.com/ua_mova/profile – це ЖЖ спільнота української мови, http://community.livejournal.com/ua_music/profile – української музики, а http://community.livejournal.com/ukr_lit/profile – української літератури тощо.

Тепер, якщо взяти першу ознаку мовної спільноти, за Гамперзом, то це буде „часта і повноцінна взаємодія членів спільноти” [9]. ЖЖ, як і кожен блог, надає всі можливості для цієї умови. Більше того, немає жодних обмежень у часі, відстані чи соціальному статусі користувача. Користувачі зі всього світу можуть вільно спілкуватись, якщо вони володіють певною мовою (у нашому випадку – українською). Інтенсивність контакту користувачів залежить від єдиного чинника – бажання спілкуватись. За словами однієї з найпопулярніших блогерок Віри Балдинюк, для українського сегмента ЖЖ характерне активніше спілкування, ніж на західних сегментах [1]. Користувачі, звісно, відрізняються за активністю записів: є такі, що публікують в середньому по 5 записів на день, а є такі, що раз на місяць. Як і в кожній мовній спільноті, залежно від характеру, є активні користувачі та менш активні. Активні згуртовують навколо себе інших і, завдяки активній вербальній діяльності, витворюють нові мовні елементи.

У процесі спілкування виробилась своя система знаків – друга ознака Гамперза [9]. Ця система відрізняє спільноту блогерів від інших спільнот (третя ознака Гамперза [9]).

Як першу і найхарактернішу групу специфічних знаків ми виділяємо терміни ЖЖ. Напр.: *пост* ‘запис’ (пор. англ.: *post* ‘відправити’ [3]), *запостити* ‘опублікувати запис’, *френд* (англ. *friend* ‘друг’ [3]), *за/розфрендити* (взяти/викинути когось з ЖЖ друзів), *забанити* (заборонити комусь читати свій ЖЖ, від англ. *ban* ‘заборонити’ [3]), *коменти* (англ.

comments ‘коментарі’ [3]), *юзерпика* (від англ. *userpic* – *user picture* – ‘зображення користувача’ [3]), *кат* (врізання тексту на головній сторінці від англ. *cut* – ‘відрізати’ [3]) та ін. Усі ці терміни ЖЖ походять з англійської мови та є незамінними у спілкуванні за допомогою блогів. Вони притаманні для всіх дискурсивних спільнот мовної спільноти ЖЖ і є інтегруючим фактором.

Друга група – особливі графічні символи, смайли тощо. Такі графічні символи, які доповнюють чи компенсують брак виражальних можливостей абетки, зокрема при передачі емоцій. В основу цих графічних засобів покладена бінарна аксіологічна опозиція позитивних і негативних емоцій. Наприклад, позитивні емоції та сміх передаються, як правило, графічними символами :) :-) ;) ;р чи))))))) , а негативні емоції - :(:() або ((((((. До цієї групи також належить такий графічний засіб, як перекреслення у вигляді горизонтальної лінії посередині написаного. Часто користувачі спеціально пишуть та перекреслюють слова, щоб показати альтернативу, підсилити комічний ефект тощо.

Третя група – це неологізми і штампи, які у мовних спільнотах Інтернету репрезентують так звані меми, що виникли в сфері інтернет-спілкування і не оминули також ЖЖ. Це особлива категорія лексем, які характеризуються найрізноманітнішою етимологією, надзвичайно різким зростом частоти вживання, проникнення у всі сфери інтернет-спілкування, а також не менш швидкою архаїзацією. Наголосимо, що закономірності виникнення інтернет-штампів мають чимало специфічних ознак і, на нашу думку, заслуговують окремого дослідження. Явище мемів набуло такої масовості, що вже появились перші інтернет-словники, які не лише фіксують меми, а й розкривають їх імовірну етимологію та окреслюють особливості вживання. Див., напр., [20].

Останнім часом найпопулярніші меми в україномовному ЖЖ, – це *аффттар жжот*, *боян* та ін. Перший, як правило, вживається для похвали користувача або в енантіосемізованому значенні для висміювання, наприклад, у коментарях: „Ну це взагалі аффттар жжот”. Ще один популярний засіб вираження схвалення чи підбадьорення, характерний для ЖЖ, – це +1. Мем *Боян*, за даними www.lurkmore.com, виник на базі анекдоту про тещу, під час похорону якої порвали два баяни. *Баян* (боян або байан) вживається для означення повторно опублікованої інформації або жарту [20].

Деяким дискурсивним спільнотам характерне навмисне порушення чи демонстративне ігнорування норм правопису. Напр.:

Рас, Дфа, Три, Читыри, Пяц
Вышил Зайчег пагуляц.
Фтрук Ахотнег выбигаид-
Пряма фзайчега стриляид
Пиф-Паф О-Ё-Ёй
Умераид Зайчег мой!
Паивляицца МЕДВЕД

Фсех превецтвуйд - ПРЕВЕД!
Фсё, Ахотнегу хана!
Сдохне - АЦЦКИЙ СОТОНА!
Жаль - нифстанит дохлы Зайчег
Хоц он милы и КРОСАВЧЕГ
Сиравно иво ниброшу
Патамушта он харошы !!! [17]

У цьому вірші впадає в око демонстративне ігнорування орфографічних норм, яке доповнює низка мемів. Напр.: *ПРЕВЕД* – це перекрутий переклад репліки “surprise!”, яка належить ведмедеві-персонажу одного комікса Джона Лурі. Вона набула статусу штампу і певний час широко вживалася в російському ЖЖ.

В українському ЖЖ фіксуються такі свідомі та непоодинокі випадки порушення мовних норм, як *анідодт, ругаєця, один з сніу, з новтбуком, простирало, зустріч, госьці, порасєця* та ін. Вони не мають системного характеру, але їх присутність є досить суттєвою у певних дискурсивних спільнотах ЖЖ. Деякі україномовні користувачі також часто вживають вкраплення російської мови, транслітеровані українською мовою. Наприклад: „Всьо теже знакомиє ліца, всьо теже портрети на фоне”.

Прикметною рисою сучасної Інтернет-комунікації є вживання ненормативної лексики.

Оскільки більшість користувачів ховається за нікнеймами і не має прямого візуального контакту, то контроль чи самоконтроль щодо вживання ненормативної лексики знаходиться на значно нижчому рівні. Щоправда, ненормативні лексеми тут можуть вживатися зі трансформованою структурою, що, можливо, є сенс кваліфікувати як одну із форм евфемізації.

Мова українського ЖЖ в основному збагачується завдяки англійській веб-термінології (*пост, забанити, френд*) та російським інтернет-штампам (*боян, ржунсмагу* тощо.) Часто структура запозичених термінів адаптовується до норм української мови, а їх первісна семантика переосмислюється. Наприклад, англійське слово *userpic* ‘зображення користувача’ стало *юзерпикою*, що містить прямий натяк на українське емоційно марковане *лика*.

Таким чином, окреслені мовні ознаки дозволяють однозначно стверджувати, що ЖЖ – це повноцінна мовна спільнота. Вона має свої специфічні мовні символи і відрізняється від інших спільнот. Якщо кількість користувачів блогів буде і надалі зростати, то розвиток ЖЖ, як і інших блогів, у майбутньому може спричинитися до активізації субстандартної мовотворчості.

Література

1. Хінкулава, Катерина (2008) *Дискусія на Бі-Бі-Сі: Блог як метод комунікації*. [In:] http://www.bbc.co.uk/ukrainian/indepth/story/2008/01/080119_blog_interactive_is.shtml
2. Bloomfield, Leonard (1933) *Language*. New York: Henry Holt and Company.
3. *Cambridge Advanced Learner's dictionary* (2003). Paul Procter ed. Cambridge: Cambridge University Press.
4. *Concise Dictionary of Linguistics* (1997) Peter Matthews (ed.). New York: Oxford University Press.
5. Davis, B.H., and J.P. Brewer (1997) *Electronic Discourse: Linguistic Individuals in Virtual Space*. New York: State University of New York Press.
6. *Dictionary of Computing* (2004) Lesley Brown, Stephen Curtis et al. eds. London: Bloomsbury.
7. Duranti, Alessandro (1997) *Linguistic Anthropology*. Cambridge: Cambridge University Press.
8. Fishman, Joshua A. (1972) *Sociolinguistics. A broad Introduction*. Rowley: Massachusetts.
9. Gumperz, John (1968) “Types of Linguistic Communities” [In:] Joshua A. Fishman (ed.) *Readings of the Sociology and Language*. The Hague, Paris: Mouton.
10. Hiltz, S.R., and M. Turoff (1993) *The Network Nation: Human Communication Via Computer*, revised edition. Cambridge, MA: MIT Press.
11. Sudweeks, F., M.L. McLaughlin, and S. Rafaeli (1998) *Network and Netplay: Virtual Groups on the Internet*. Cambridge, MA: MIT Press.
12. Wellman, B., and M. Gulia (1999) *Net Surfers Don't Ride Alone: Virtual Community as Community*. Pp 331-67 in *Networks in the Global Village*, edited by B. Wellman. Boulder, CO: Westview Press.
13. Scollon, Ron, Suzanne Wong Scollon ([1995]1997) *Intercultural Communication*. Oxford: Blackwell.
14. www.community.livejournal.com/ua_mova/profile
15. www.community.livejournal.com/ua_music/profile
16. www.community.livejournal.com/ukr_lit/profile
17. www.creved.co.ua
18. www.livejournal.com
19. www.livejournal.com/stats.bml
20. www.lurkmore.ru